

Waarom we nu massaal in de bres moeten springen voor de Europese Natuurherstelwet

Terwijl iedereen in de zomer de tijd neemt om te onthaasten, op zoek gaat naar ongerepte landschappen en unieke natuurbelevingen, wordt onder de impuls van de Europese Volkspartij – waartoe ook de Vlaamse CD&V behoort – een haatcampagne gevoerd tegen het voorstel van de Europese Commissie van een alomvattende Europese Natuurherstelwet die de achteruitgang van de natuur in Europa zou moeten stoppen.

Onbegrijpelijk dat de EVP inclusief de CD&V, de beleidspartijen die het de laatste 50 jaar voor het zeggen hadden zowel in Europa als in Vlaanderen, zo'n campagne met fake argumenten voeren om de Natuurherstelwet in zijn geheel te verwerpen en hierdoor ook hun eigen verantwoordelijkheid voor zowel de klimaatcrisis als de biodiversiteitscrisis volledig ontkennen.

Op 14 juli aanvaardde het Europees Parlement na een adembenemende en nipte stemming met meer dan honderd amendementen uiteindelijk de Natuurherstelwet. Helaas werd de oorspronkelijke tekst grotendeels geamputeerd en herleid tot een bijna lege doos. Het is echter positief dat de Natuurherstelwet niet verworpen werd zodat de Europese Commissie, de Raad van Ministers en het Europees Parlement in een overlegproces (de zgn. triloog) verder kunnen overleggen om consensus te vinden. De Europese Volkspartij (en CD&V) is er dus niet in geslaagd om de Natuurherstelwet volledig af te voeren.

De Natuurherstelwet was in de versie van de Europese Commissie voor natuur en biodiversiteit het meest **systemische instrument dat tot nu voorgesteld werd om de biodiversiteitscrisis aan te pakken en met 'nature based solutions' de klimaatopwarming te milderen**. Alhoewel het Europees Parlement van dit voorstel een quasi lege doos heeft gemaakt, kan die doos hopelijk terug gevuld worden in het overlegproces van de triloog. De komende periode van circa 9 maanden wordt dan ook zeer belangrijk. Deze periode valt vanaf 1 januari 2024 samen met het Belgisch voorzitterschap.

Omdat deze Europese Natuurherstelwet echt raakt aan de missie van Natuurpunt, een effectieve aanpak van de biodiversiteitscrisis mogelijk maakt en het sluitstuk is waarzonder een Europees

klimaatbeleid onmogelijk is, zullen we als natuurbeweging op alle niveaus alles op alles moeten zetten om samen met de Europese Commissie en hopelijk ook via het Belgisch voorzitterschap de lege doos terug te vullen. Dit is zo existentieel dat we hiervoor een beroep doen op alle geledingen binnen Natuurpunt, inclusief onze regionale vereniging en onze afdelingen om het belang van natuurherstel en een natuurherstelwet uit te dragen. De komende periode zullen we mee actie voeren ten voordele van de Natuurherstelwet.

Om een betere kijk te krijgen op de inhoud en de draagwijdte van deze door de Europese Commissie voorgestelde Natuurherstelwet en fake news te weerleggen, zijn we te rade gegaan bij bioloog Kris Decler, senior onderzoeker bij het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) en lid van het bestuur van de Europese Society for Ecological Restoration (SER).

Dat natuurherstel wel degelijk werkt, tonen we met enkele sprekende voorbeelden uit onze regio.

Hugo Abts

voorzitter Natuurpunt Oost-Brabant,
Regionale Vereniging Natuur en Landschap

■ **Biodiversiteit en fraai landschap: resultaat van natuurherstel. De Vroente (Hoksem-Hoegaarden), deel van erkend natuur.reservaat Mene-Jordaan. Foto Hugo Abts**

NOOD AAN EEN KRACHTIG NATUURHERSTEL

om de biodiversiteitscrisis te keren en als

Interview met Kris Decler,
senior onderzoeker INBO en bestuurslid van de Europese Society for Ecological Restoration (SER)

De Natuurherstelwet in het kort

De Europese Commissie stelt zichzelf tot doel dat tegen 2030 in 20% van de land- en zeeoppervlakte van de EU natuurherstelmaatregelen in uitvoering zullen zijn en tegen 2050 in alle gedegradeerde ecosystemen. Dit doel is de som

van alle inspanningen van de lidstaten samen. De lidstaten zouden op hun beurt verplicht worden om allerlei herstelmaatregelen uit te voeren. De doelen van de Habitatrictlijn krijgen daarbij een stevige boost. In 30% van de gedegradeerde habitats moeten tegen 2030 herstelmaatregelen uitgevoerd worden en tegen 2050 in 90%. De beschermde habitats moeten voldoende robuust worden zodat een goede conditie op lange termijn verzekerd is. Daartoe zullen ook gebieden waar deze habitats ondertussen verdwenen zijn, moeten hersteld worden, desnoods ook buiten de Speciale Beschermingszones. De leefgebieden van Europees beschermde soorten moeten hersteld worden, met inbegrip van een betere verbinding tussen populaties. Daarnaast moeten de lidstaten werk maken van meer natuur in de landbouw- en stedelijke gebieden, terwijl onze rivieren terug vrijer moeten kunnen stromen en bevrijd worden uit hun carcan. Gedraineerde veengebieden moeten terug vernat worden en er komen speciale herstelprogramma's voor bestuivers zoals bijen, zweefvliegen en vlinders. De lidstaten krijgen 2 jaar de tijd om alle plannen te bundelen in een 'Nationaal Natuurherstelplan'.

Voor meer uitleg, zie:

- De Europese Natuurherstelwet is een unieke kans, in het vorig nummer van ons tijdschrift 2023-2, p. 12-13
- <https://www.natuurpunt.be/pagina/waarom-de-Natuurherstelwet-alle-steun-verdient>

Maar eerst: waarom is er een natuurherstelwet nodig?

KDc: De Natuurherstelwet van de Europese Commissie moet een eind maken aan de dalende natuur- en milieukwaliteit van onze leefomgeving. Veel van de voorschriften die nu al vervat zijn in Europese en Vlaamse natuurregeling, worden onvoldoende nageleefd. Door meer concrete doelen en deadlines op te leggen aan de lidstaten wil Europa een versnelling hoger schakelen. Dit moet ook de rechtszekerheid ten aanzien van bedrijven en burgers verbeteren. In 2010 hadden de lidstaten in het kader van de Europese biodiversiteitsstrategie al afgesproken dat in 15 procent van Europa aan natuurherstel zou worden gedaan. Daar is vrijwel niets van in huis gekomen. In Montréal stonden vorig jaar alle Europese landen te applaudiseren bij het akkoord om 30 procent van onze gedegradeerde ecosystemen tegen 2030 te herstellen. Maar dat dreigt dode letter te blijven zonder wettelijke verplichtingen. De Natuurherstelwet moet er voor zorgen dat de reeds geldende plannen ook effectief worden uitgevoerd en effectief tot verbetering van de toestand leiden.

De Natuurherstelwet is het sluitstuk van de Europese Green Deal, die voor gezonde en veerkrachtige ecosystemen moet zorgen. Dat is niet alleen nodig voor het herstel van de natuur en de biodiversiteit, maar ook voor onze gezondheid, voor de economie, inclusief de landbouw, en om ons aan te passen aan de klimaatverandering en de klimaatopwarming zo veel mogelijk af te remmen. Grootschalig herstel van natuurlijke ecosystemen is zowat onze laatste hoop om nog onder de 1,5 graden temperatuurstijging te blijven zoals in het klimaatakkoord van Parijs is afgesproken. Niets doen maakt toekomstige actie alleen maar moeilijker en duurder, nog los van de maatschappelijke kosten en ellende waarmee droogte en overstromingen ons nu al opzadelen.

Er zijn maatregelen voor gezonde zeeën, met herstel van de visstocks en verhoging van de opslagcapaciteit van CO₂. Onze rivieren zullen meer ruimte krijgen om ons te beveiligen tegen overstromingen. Steden zullen leefbaarder worden met minder hittedoden omdat er meer groen en water zal zijn. Zuiver water, schone lucht, een gezond leefmilieu, wie kan daar tegen zijn? Meer natuur in de nabijheid van de mens heeft ook heel wat baten voor de menselijke gezondheid. Dat staat onomstotelijk vast.

Bij de mediastorm en de discussie in het Europees Parlement ging het nauwelijks over de positieve gevolgen van de Natuurherstelwet. De Europese Volkspartij (EVP) en de Boerenbond hebben een massa fake news rondgestuurd over de Natuurherstelwet. Waarover gaat het?

KDc: Wetenschappelijke kennis of feiten deden er in het voorbije politieke debat nog weinig toe. Lobbygroepen uit de Europese agro-industrie, de vis- en de bosbouwindustrie, die alle belang hebben bij een status quo, hebben mensen bang gemaakt met een desinformatiecampagne. Ook de Boerenbond deed er aan mee en moedigde het Europees Parlement en de EVP aan om de Natuurherstelwet in zijn geheel te verwerpen.

Een voorbeeld van desinformatie is dat onze voedselvoorziening in het gedrang zou komen. Cijfers van de Commissie geven aan dat in Europa maar 21 procent van de geproduceerde granen gebruikt wordt voor menselijke consumptie. De rest gaat naar diervvoer en biofuels. In Vlaanderen bestaat zo'n 60% van de landbouw uit productie van veevoer. Bovendien is tot 70% van de veeteelt bestemd voor uitvoer. Als we de intensieve veeteelt afbouwen, is er meer ruimte voor de productie van voedsel voor onszelf. En dat die veestapel moet afgebouwd worden, hebben het stikstof- en het mestdossier ons geleerd. Door al die dieren en de mest die ze produceren, zitten we met een overlast aan stikstof die onze bodem, het water en de natuur zwaar aantasten. Er wordt geponeerd dat de Natuurherstelwet het vergunningenbeleid zal bemoeilijken, maar het tegendeel is waar. Zolang de natuurkwaliteit niet terug op orde is, zullen er problemen blijven bij het uitreiken van vergunningen. De Natuurherstelwet probeert dat net aan te pakken door te komen tot robuuste natuur en duidelijke kaders.

sluitstuk van het Europees klimaatbeleid

De Natuurherstelwet zal de landbouw toekomstgerichter en veerkrachtiger maken. Het koolstofgehalte in de bodem zal toenemen en zorgen voor een rijker bodemleven, een hoger waterabsorberend vermogen en een grotere vruchtbaarheid. Landbouwbodems zullen minder gevoelig worden voor extreme droogte en er zullen minder meststoffen naar grond- en oppervlaktewater uitspoelen. Meer biodiversiteit zal leiden tot meer bestuiving van gewassen en dus hogere opbrengsten. Er zal meer natuurlijke controle van pestsoorten zijn, zodat het gebruik van pesticiden kan verminderen. Pesticiden zijn een ramp voor natuur en volksgezondheid. Europa wil 50 procent minder pesticiden tegen 2030, en géén pesticiden meer in natuurgebieden en steden.

In de perceelregistratie zijn er 624 000 hectare landbouwgrond opgenomen voor Vlaanderen. Lidstaten worden door Europa aangemoedigd (niet verplicht) om op tien procent van de landbouwgronden natuur terug kansen te geven. Stel dat Vlaanderen voor die 10% gaat, dan is dat zo'n 62 000 hectare. Dat betekent niet dat de boeren die 10 procent van hun land niet meer mogen gebruiken. Het gaat om een ander gebruik ervan. Dat kunnen perceelranden zijn met natuurlijke predatoren, zodat er minder moet worden gesproeid, of zones waar bestuivers zitten, die belangrijk zijn voor de gewassen, of agroforestry. Houtkanten hebben een bufferende werking in perioden van droogte of hevige neerslag. Natuur wordt al te vaak geframed

als de vijand van de landbouw, maar dat beeld klopt niet als je weet dat er in Vlaanderen elke dag 5 hectare open ruimte wordt verkaveld.

Intussen heeft het Europees Parlement een zwaar gehavend voorstel aangenomen. Hoe moet het nu verder?

KDc: *Er zijn gemengde gevoelens na de stemming in het Europees Parlement over Natuurherstelwet. Enerzijds is het positief dat de totale afwijzing van de wet - voorgesteld door de EVP - weggestemd werd, maar anderzijds dreigt de Natuurherstelwet door een cascade van amendementen herleid te worden tot een papieren tijger of een lege doos.*

In de media neemt men van elkaar over dat het in het Europees Parlement goedgekeurde voorstel voor de Natuurherstelwet in lijn ligt van wat de lidstaten al goedkeurden. Dit is maar deels het geval. Zo zijn alle herstelmaatregelen voor landbouwgebieden integraal geschrapt, ook de vernatting van gedraineerde veengebieden. De herstelverplichtingen zijn nu geworden: "lidstaten STREVEN NAAR herstel". De deadlines van 30% gedegradeerd habitat met herstelmaatregelen tegen 2030, 60% tegen 2040 enz. zijn geschrapt, terwijl dit nu net de reparatie was van gebrek aan deadlines en kwantitatieve doelen in de uitvoering van Habitat- en Vogelrichtlijn. Natuurherstel is ondergeschikt gemaakt aan socio-economische context

■ **Grauwe gors, soort van akkernatuur nagenoeg uitgestorven. Daar waar soorten in de beheerde natuurgebieden globaal genomen stand houden, zelfs terug leefbare populaties vormen, is de achteruitgang van soorten gebonden aan landbouwgebied ronduit dramatisch. Dit is het gevolg van schaalvergroting, het verdwijnen van perceelsranden en kleine landschapselementen, de schadelijke gewasbeschermingsmiddelen... De Natuurherstelwet wil ook in landbouwgebied de biodiversiteit terug opkrikken niet alleen ten bate van de natuur, maar ook ten bate van de landbouw zelf. Want op dode aarde blijven de opbrengsten weg. Foto Pieter Jan Alles**

en herstel van habitats gebeurt nog enkel binnen Natura 2000 gebieden. Het verslechteringsverbod is geworden tot “STREVEN dat er geen verslechtering optreedt”. Sommige van de amendementen die goedgekeurd werden, zijn een regelrechte ondermijning van de nu geldende beschermingsbepalingen in de Habitatrichtlijn. Parlementsleden die meer dan 100 amendementen moesten stemmen, hadden weinig of beperkte kennis van de finesses van de Habitatrichtlijn. Wat uit de koker van het Europees Parlement kwam, zal de rechtsonzekerheid m.b.t. de Europese natuurreggeving aanzienlijk verhogen en niemand is daarbij gebaat.

Alles zal nu afhangen van de zgn. TRILOOG tussen Europees Parlement, de ministers van de lidstaten in de Raad en de Commissie om te komen tot een eindresultaat dat als instrument

een antwoord kan bieden op de biodiversiteits- en klimaatcrisis en de wetenschappelijke inzichten terzake. Er is nog een lange en moeilijke weg te gaan, en dit onder de loodzware hitte en droogte die grote delen van het Europees continent deze zomer teistert.

Het kalf is dus nog niet verdronken?

KDc: Het belangrijkste is dat het Parlement de wet niet naar de prullenmand verwees. Nu kan overleg starten met de Raad en de Commissie om tot een compromis te komen. Daarbij is het zeker mogelijk dat afzwakkingen van het parlement terug ongedaan gemaakt worden. Veel hangt af van het Spaans voorzitterschap en mogelijk begin volgend jaar het Belgisch voorzitterschap.

KDc: Vernatting van gedraineerd veengebied in landbouwgebruik is voor het Europees Parlement blijkbaar niet belangrijk. De EU is de tweede grootste uitstoter in de wereld van broeikasgassen afkomstig van gedraineerd veengebied en dit vertegenwoordigt 7% van alle broeikasgasemissies in de EU-27 (ter vergelijking: de hele Europese luchtvaart vertegenwoordigt 3%).

De gedraineerde veengebieden in landbouwgebruik vertegenwoordigen 3% van het Europees landbouwareaal, maar zorgen wel voor 25% van alle broeikasgasemissies vanuit de Europese landbouwsector. Het landbouwgebruik op gedraineerd veen is niet duurzaam: de bodem zinkt altijd maar lager en lager (waardoor artificiële afpompings van water meer

en meer nodig is) en de veenmineralisatie zorgt voor slechte kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. De gedraineerde veengebieden kunnen ook hun functie als buffer tegen overstromingen of droogte niet vervullen.

Tegen 2030 wil de EU een reductie van 55% van de broeikasgasemissies realiseren (Europese Klimaatwet ‘fit for 55’). Benieuwd hoe de landbouwsector haar klimaatdoelen gaat halen. Vernatting van gedraineerde veengebieden zou een evidentie moeten zijn. Bovendien is het niet zo dat landbouw onmogelijk is na vernatting, het zal alleen een ander type landbouw moeten zijn en er is financiële ondersteuning hiervoor voorzien vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.

■ Slechts 3 tot 5 procent van de totale landoppervlakte op het noordelijk halfrond bestaat uit veen, maar die veengebieden bevatten wel 33 procent van alle koolstof in de bodem. Veengebieden hebben dus een groot potentieel om koolstof op te slaan. Daarnaast houden ze gigantische hoeveelheden water vast en zuiveren het op de koop toe. Eén voorwaarde: het veen moet nat blijven. Wanneer veengebieden drooggelegd worden (bijvoorbeeld voor landbouw of turfwinning), komt de koolstof vrij in de atmosfeer als broeikasgas. Hier Menevallei in natuurreservaat Mene-Jordaan, Hoegaarden. Foto Pieter Jan Alles

Inspiratiegids voor lokale besturen voor bossen in Vlaanderen

Zien we nog wel bos tussen de bomen?

Het is vol zomer en we denken aan bossen? Normaal trekken we in het voorjaar naar de bossen voor de lentebloeiers en in het najaar voor paddenstoelen en de herfstkleuren. Maar met de klimaatopwarming hadden we geen beter alibi kunnen verzinnen om ook in de zomer aan bomen te denken.

Als Natuurpunt stellen we natuur centraal. Dat wil niet zeggen dat er geen mogelijkheden zijn voor medegebruik of nevenfuncties. We zetten onze schouders onder de doelstelling van 4000 ha extra bos voor Vlaanderen tegen eind 2024 als opstap voor de afgesproken 10 000 ha (afpraak uit, jawel, 1997).

En ook de lokale besturen moeten mee doen.

Dienst Omgeving van Vlaanderen geeft een inspiratiegids uit voor nieuwe bossen in Vlaanderen, maar vergeet één type bos 'natuurbos'. Bos is meer dan een verzameling bomen en kwaliteitsvolle bossen zijn niet alleen zeldzaam maar ook moeilijk herstelbaar. Een inspiratiegids is een leuk beleidsinstrument voor lokale besturen om hen te overtuigen dat er meer bomen moeten komen, maar het belangrijkste soort bos ontbreekt. De gids spreekt over stadsrandbossen, bedrijfsbossen, speelbossen, waterbossen, zorgbossen maar niet over natuurbossen.

Wat is een natuurbos? Simpel gezegd: een plaats en ruimte voor bomen om een echt bos te worden, een bos met alles erop en eraan zowel onder de grond als boven de grond,

met onvolmaaktheden zoals uitgescheurde takken, holle en volle bomen, bomen met insecten en paddenstoelen. Kortom onopgeruimde bossen waar natuur centraal staat. Dergelijke bossen creëer je niet in een handomdraai. Minder algemene bossoorten verspreiden zich niet over grote afstand, waardoor geïsoleerde bossen zich niet snel verder kunnen ontwikkelen en lang verarmd blijven. Je moet ook rekening houden met de ligging, de bodemomstandigheden, de beschikbare oppervlakte, de ecosystemendiensten die het bos zal leveren. Daarom sluit je voor nieuwe aanplant bij voorkeur aan bij bestaande, oude bossen.

Ook in Oost-Brabant zijn we het komende plantseizoen al aan het voorbereiden en we weten nu reeds dat we samen met de afdelingen tientallen ha nieuw bos zullen realiseren: soms kleine nieuwe bossen maar ook bossen van enige omvang.

Een voorbeeld: de gemeente Lubbeek had deze inspiratiegids niet nodig om aan de slag te gaan... een moeilijke oefening om op de juiste plaats een bos te kunnen aanplanten! Dit najaar gaan we één van de mooiste bossen van Lubbeek, nl. het Tafelbos, samen met de gemeente Lubbeek, Bos+ en de jeugdverenigingen uitbreiden met 2 ha. Het nieuwe bos sluit naadloos aan bij het oude bos en zal in eerste instantie dienen als extra buffer. Maar gezien de toekomstige bossoorten (zoals schimmels, zwammen, kevers, voorjaarsbloeiers,...) geen enkel obstakel tegen komen, zal de ontwikkeling eens zo snel gaan.

■ **Tafelbos Lubbeek: prachtig, oud soortenrijk bos met een zee van voorjaarsbloeiers, hier witte tapijten van bosanemoon. Het bos wordt uitgebreid met 2 ha nieuw bos. Natuurherstel werkt! Foto FB Natuurpunt Lubbeek**

Natuurherstelwet noodzakelijk

Regio Zuidoost

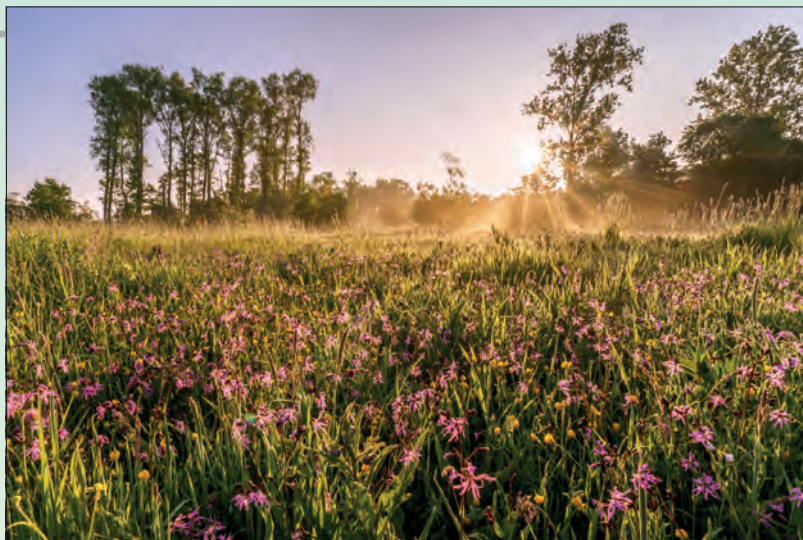
Grote Getevallei (Linter, Zoutleeuw)

In 2014 startte Natuurpunt met natuurherstel van valleigraslanden in natuurgebied Grote Getevallei. De natuurinrichting leek ingrijpend en het herstellend maaibeheer was intensief. Houtige opslag werd verwijderd, stronken werd gefreesd en greppels werden verondiept als start voor het herstel van de grondwatertafel. Al na enkele jaren tonen deze valleigraslanden opnieuw hun kleurrijke tooi zoals enkele decennia terug.

Zo broedde er voor het derde jaar op rij de grauwe klauwier in de vallei (terug van weg geweest), keerden klaverblauwtje terug, en werden de eerste Dactylorhiza-orchideeën gevonden op de herstelde valleigraslanden.

Voor de natuurliefhebbers en de natuurbeleving werd het wandelpad verlegd naar de rand van de herstelde graslanden om zo de biodiversiteit alle kansen te geven.

Op 14 juli verwierf Natuurpunt een enclave van 3,67 ha maisakker, of beter voormalig valleigrasland, in het overstromingsgebied midden in de vallei. Hierdoor kan voor een belangrijk deel van de vallei de waterhuishouding worden hersteld en kunnen de unieke valleigraslanden van hun bijzondere fauna en flora verder uitbreiden.

■ Grote Getevallei: grasland in kleurrijke tooi. Natuurherstel als basis van herstel biodiversiteit, water- en klimaatbuffering.
Foto Pieter Jan Alles

Het is een werk van lange adem. Zo hakte de droogte van de afgelopen jaren stevig in op een van de grootste populaties kamsalamander in Vlaanderen. Zelfs na twintig jaar volgehouden beheer op maat en het herstel en aanleg van meer dan 40 poelen, bevindt deze zich nog steeds in de gevarenzone.

■ Terug van weg geweest in de Grote Getevallei: de grauwe klauwier en het klaverblauwtje.
Foto links: klaverblauwtje, Pieter Jan Alles
Foto onder: grauwe klauwier, Karel Van Rompaey

Natuurherstel werkt ook in Oost-Brabant

Paddepoel, Middenloop Velpe (Vissenaken, Bunsbeek)

In 1989 gestart met een handtekening op een bierviltje voor een piepklein perceeltje natuurgebied. Toen een beetje tegen beter weten in een klein herstelproject van natuurwaarde in de Velpevallei. Na 30 jaar werken kunnen we wel zeggen natuurherstel werkt, de kleine postzegel is uitgegroeid tot een heus natuurgebied van 81,19 ha groot.

Vanaf 2008 wordt er stap voor stap gewerkt rond herstel van een doorstroommoeras en niet zonder succes. Op 14 juli werd een enclave van 2,33 ha in het overstromingsgebied midden in de vallei aangekocht waardoor de 2de fase met natuur- en hydrologisch herstel van stroomopwaartse delen kan aangevat worden volledig binnen de natuurlandbouwpercelen.

De Paddepoel herbergt nog een sterk bedreigde populatie wulpen en nu reeds 2 jaar op rij komt er een koppel bruine kiekendieven succesvol tot broeden en broeden soorten als Cetti zanger, snor en blauwborst in het doorstroommoeras.

Natuurherstel is hier herstel van waterhuishouding. Natuurlandbouw is de trekker van ambitieuze herstelprojecten zoals 'Waterlandschap'

■ Paddepoel: spektakel van jagende bruine kiekendief in het doorstroommoeras. Foto Bora (waarnemingen.be)

en 'Water is zuurstof voor de Velpevallei' (biodiversiteitsproject provincie Vlaams-Brabant) waar we herstellen wat er in het verleden droog is getrokken. Hier slaan we de brug tussen klimaatadaptatie, ruimte voor water en biodiversiteitsherstel.

■ Paddepoel: herstel waterhuishouding en natte natuur vormen hotspot voor biodiversiteit en klimaatbuffers. Natuurherstel werkt! Foto Pieter Jan Alles

■ Wulpenkuikens in hersteld leefgebied Paddepoel. Foto Griet Nijs

Natuurherstelwet noodzakelijk

Regio Hagelandse Heuvelstreek

Vierkensbroek Scherpenheuvel-Zichem

Het valleilandschap langs de Demer spreekt al lang tot de verbeelding, denk maar aan de schrijver Ernest Claes die zijn inspiratie haalde in de Demerbroeken. Het historische landgebruik met hooiweides, rietlanden en turfputten werd echter langzaam verlaten. Door een veranderende maatschappij geraakte de natuurlijke vallei in verval. Bij de turfputten kwamen overal weekendhuisjes tevoorschijn, hooilanden werden verlaten of werden beplant voor productiehout, diepe ontwateringsgrachten faciliteerden intensieve maisteelt met veel mest en pesticiden tot tegen de Demer en laagtes in het landschap werden opgehoogd met grond.

Het Vierkensbroek, uitgebouwd tot robuust natuur.reservaat, maakt deel uit van de Demervallei, een complex van natuurgebieden met o.a. het Schulensbroek, Webbekomsbroek, Demerbroeken en Vorsdonkbroek, dat loopt tot aan de samenvloeiing met de Dijle in Werchter. In al deze gebieden wordt er al decennia hard gewerkt aan een natuurlijkere vallei met alle bijhorende biodiversiteit.

Met de Demerwerkgroep Natuurpunt Oost-Brabant willen we dan ook wegen op het lopend Sigma-project om niet enkel te zorgen voor waterberging, maar ook natuur en natuurontwikkeling alle kansen te geven. Voor de Natuurpuntgebieden was het LIFE-project

■ Drijvende waterweegbree, kensoort voor Europees habitat, hersteld in de Demerbroeken. Foto Saxifraga

Hageland een belangrijke mijlpaal en een stroomversnelling voor natuurherstel in de vallei. Zo werd de omgeving van de Zwarte Brug opnieuw geïntegreerd in het landschap door het saneren van twee oude recreatievijvers en de omvorming van vijf weekendvijvers tot een natuurlijk geheel van poelen. Verschillende hooilanden en trilvenen werden hersteld in hun oude glorie. Soorten als drijvende waterweegbree, waterscheerling, grauwe klauwier en porseleinhoen hebben opnieuw hun plek gevonden in de vallei.

■ Demerbroeken, grote kansen voor natuurherstel. Foto Kevin Feytons

Natuurherstel werkt ook in Oost-Brabant

Regio Midden-Brabant

Molenbeekvallei Herent

Molenbeek is niet alleen een veel voorkomende naam van een beek in Vlaanderen, ook de historie van de vallei in Herent is een typisch Vlaams voorbeeld. Een honderdtal jaar geleden was dit een belangrijke schakel in het toenmalig landbouwsysteem: nat hooiland bestaande uit blauwgraslanden en dotterbloemgraslanden. Doordat de beekvallei permanent nat en mineraalrijk is, blijft het gras goed groeien en bleef de productie naar de toenmalige normen hoog. Op het ogenblik dat meststoffen, beregening en zwaardere machines in gebruik kwamen, werden deze hooilanden plots de minder waardevolle restgronden. Ze werden verlaten: verboden spontaan, werden volgeplant met populieren of volgestort met puin.

In de Molenbeek zijn er enkele percelen nat hooiland gered van de ondergang. Reeds 40 jaar werkt Natuurpunt Herent aan het herstel van de vallei in hun gemeente. Perceel na perceel werd aangekocht en in beheer genomen. Het hooiland begint onder goed en volgehouden beheer kwaliteitsvoller te worden en de zeldzamere soorten beginnen het beter te doen. Het geheel blijft wel kwetsbaar door de kleine oppervlakte. Er is slechts beperkte ruimte voor ruigtebeheer ivm zeggenkorfslak zonder de botanische waarden teniet te doen. Extreme weersomstandigheden, toevalligheden of calamiteiten kunnen een kleine restpopulatie zo doen verdwijnen.

Uitbreiding met de omliggende percelen moet leiden tot een robuust en samenhangend systeem van. Dat is nu het geval dankzij het Life Green Valley project. Dit biedt middelen om de kleine postzegel uit te breiden tot een grote postzegel. De oppervlakte wordt ongeveer verdubbeld. De herstelwerken geven een pak meer ademruimte aan de aanwezige soorten om gezonde populaties uit te bouwen en maken aangepast en meer gefaseerd en gedifferentieerd beheer mogelijk. Dit komt ten goede aan zeldzaamheden die weinig aandacht kregen, zoals het geel boogsterrenmos en kraggestaartjesmos. Ruigtestroken zijn dan weer goed voor de zeldzame, onooglijk kleine zeggenkorfslak en een hele reeks ongewervelden. De oppervlaktevergroting zal zeker

■ Blauwe knoop, een goede indicatorsoort, verschijnt in de natuurgaslanden van de Molenbeekvallei. Foto Pieter Abts

■ Zeggenkorfslak, Europese habitatsoort kenmerkend voor topnatuurgebieden waar we zorg voor moeten dragen. Foto www.ecopedia.be/dieren/zeggenkorfslak

extra soorten met zich meebrengen, afkomstig uit de zaadbank of van elders. Recentelijk werden blauwe knoop en teer guichelheil gevonden die zich nu langzaam uitbreiden.

Het lopende Life Green Valley-project werkt aan herstel van natuur in een reeks natuurgebieden in Midden-Brabant met topgebieden zoals Torfbroek, Silsombos en Molenbeekvallei die samen de Groene Vallei vormen.

■ Natuurherstelwerken Molenbeekvallei. Foto Pieter Abts

